

De Stemming van 24 februari 2019

Zoals uit de antwoorden op de vragen over de ophef over de prognoses van de energiekosten zal blijken, is er door een groot deel der kiezers heftig op die gebeurtenis gereageerd. We zien ook verschuivingen van politieke voorkeur, maar zoals ik al eerder heb aangegeven, lijkt het erop dat bij de drie regeringspartijen VVD, CDA en D66 vrijwel de kern van hun electoraat is overgebleven. Daarom zien we bij ieder van deze drie partijen "slechts" een daling van 1 zetel. Groen Links, FVD en Partij voor de Dieren profiteren hiervan.

Dat houdt wel in dat we nu een uitslag hebben met drie partijen die op 18 zetels staan (PVV, GroenLinks en FVD) en die staan maar 4 zetels achter op de VVD. O het bijzonder om te zien dat CDA en D66 vandaag nog maar 1 zetel groter zijn dan Partij voor de Dieren en maar 2 zetels groter dan ChristenUnie en DENK.

Om goed te beseffen hoe Nederland -electoraal- veranderd is heb ik ter referentie de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen van 8 en 16 jaar geleden erachter geplaatst (uitgedrukt in Tweede Kamerzetels). 16 jaar geleden behaalden VVD, CDA en PvdA samen 98 zetels. 8 jaar geleden was dat 80 zetels. Nu staan ze op 45.

De afgelopen week is een boek van SCP-directeur Kim Putters verschenen met de titel "Veenbrand". In 2004 schreef ik [een artikel met dezelfde titel](#) vanuit een vergelijkbare insteek als die van Kim Putters nu. Alleen denk ik dat de titel "Veenbrand" nu een onderschatting is van wat er aan de hand is. Want de vlammen zijn al een tijd te zien met o.a. als gevolg een fragmentatie van het -electorale- landschap en het steeds moeilijker worden van het vinden van stabiele meerderheden voor oplossingen t.a.v. de uitdagingen van onze tijd. De uitslag van 20 maart a.s. zal dat beeld verder bevestigen.

Peiling Zetelverdeling

zetels	TK2017	17-2-2019	24-2-2019	Versch. t.o.v. vorige week	Versch met TK2017	PS2003 in TK zetels	PS2011 in TK zetels	Versch. met PS2003	Versch. met PS2011
VVD	33	23	22	-1	-11	29	31	-7	-9
PVV	20	18	18		-2		19	18	-1
GroenLinks	14	17	18	1	4	9	9	9	9
FVD	2	17	18	1	16			18	18
PvdA	9	14	14		5	29	27	-15	-13
SP	14	12	12		-2	24	15	-12	-3
CDA	19	10	9	-1	-10	40	22	-31	-13
D66	19	10	9	-1	-10	4	13	5	-4
Partij voor de Dieren	5	7	8	1	3	4	2	4	6
DENK	3	7	7					7	7
ChristenUnie	5	7	7			8	5	-1	2
50PLUS	4	5	5		1		3	5	2
SGP	3	3	3			3	3		
Overige partijen						2	1	-2	-1
Totaal	150	150	150			150	150		
Coalitie	76	50	47	-3	-29	81	71	-34	-24

Goed beschouwd laten de antwoorden op de vragen van vandaag over de ophef inzake de foutieve inschatting van de verhoging van de energiekosten ook die uitlaande vlammen zien, waarover ik het had. Toenemend wantrouwen in wat de regering doet en de informatie die door Planbureaus wordt verstrekt.

Zo denkt 60% (!) dat de fouten rondom de inschatting van de energiekosten opzettelijk waren. Opmerkelijk is dat ook bij CDA-kiezers uit 2017 een meerderheid dat denkt.

Denkt u dat de stijging van de energiekosten opzettelijk te laag is ingeschat?

verticaal geperceenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Ja	60%	42%	57%	38%	50%	53%	44%	88%	84%	92%	90%
Nee	31%	46%	33%	55%	40%	35%	48%	7%	7%	3%	3%
Weet niet/geen antwoord	9%	12%	9%	7%	10%	12%	8%	6%	9%	6%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Wat vindt u dat de regering zou moeten doen?

verticaal geperceenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Niets	9%	16%	7%	18%	15%	9%	11%	1%	0%	0%	0%
De inkomstenbelasting verlagen	20%	18%	20%	29%	23%	22%	17%	11%	17%	14%	21%
De energiebelasting verlagen	66%	63%	68%	50%	43%	64%	57%	86%	76%	84%	76%
Weet niet/geen antwoord	4%	2%	4%	4%	19%	5%	15%	2%	6%	1%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

zie volgende pagina

Ongeveer de helft van de Nederlanders hechten geen enkele waarde aan het doorberekenen van het Klimaatakkoord en slechts 17% denkt dat een goede basis geeft voor besluitvorming. Interessant is daarbij dat kiezers van VVD en CDA duidelijk sceptischer zijn dan kiezers van D66, GroenLinks, PvdA en Partij voor de Dieren.

Wat is uw mening over het belang van het doorberekenen van het Klimaatakkoord?

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Geeft een goede basis voor besluitvorming	17%	18%	9%	32%	27%	20%	26%	12%	13%	5%	1%
Ook als er veel onzekerheden zijn, is het beter iets dan niets	29%	24%	33%	46%	47%	54%	45%	21%	12%	6%	11%
Ik hecht er geen enkele waarde aan	49%	54%	54%	20%	16%	24%	26%	62%	75%	82%	82%
Weet niet/geen antwoord	5%	5%	4%	3%	10%	3%	3%	5%	1%	6%	6%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

72% geeft aan dat het vertrouwen in de regering door deze fouten is gedaald. Bij kiezers van oppositiepartijen is dat vertrouwen überhaupt al lager dan bij de kiezers van regeringspartijen. Bij partijen als SP, FVD, PVV en 50PLUS zien we scores boven de 90%, maar dat kan vooral gezien worden als een bevestiging van het lage vertrouwen dat men toch al had. Maar het is wel veelbetekend dat de scores onder kiezers van de regeringspartijen gemiddeld boven de 50% zijn en dat die van CDA en D66 lijkt op die van de kiezers van een aantal oppositiepartijen. Besef bij deze cijfers ook dat zowel bij CDA als D66 inmiddels minder dan de helft van de kiezers van TK2017 nu aangeeft weer CDA of D66 te stemmen.

Mijn vertrouwen in de regering is door deze fouten gedaald

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Ja	72%	48%	67%	62%	67%	73%	75%	93%	92%	98%	99%
Nee	25%	50%	30%	36%	29%	24%	20%	6%	7%	2%	1%
Weet niet/geen antwoord	3%	2%	3%	2%	3%	3%	5%	1%	1%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

De sceptische houding ten opzichte van prognoses en doorberekeningen strekt zich ook uit tot die van het Centraal Planbureau, zoals uit de reacties op de stellingen blijkt. 72% van de kiezers vindt dat Premier Rutte zijn excuus zou moeten aanbieden voor de gemaakte fouten. Er is grote scepsis bij de kiezers over de mogelijkheid van besluitvorming rondom het Klimaatakkoord. Dat geldt voor kiezers van CDA en VVD meer dan bij kiezers van GroenLinks en PvdA.

Mening over stellingen

Percentage eens met de stelling	Allen	Stemt nu									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Doorberekeningen van het Centraal Planbureau worden gemanipuleerd op basis van de gewenste uitkomsten door de regering	57%	43%	52%	31%	33%	44%	45%	87%	87%	92%	95%
Deze fout van het Planbureau wordt te zwaar opgenomen	25%	40%	26%	32%	29%	24%	12%	15%	9%	9%	12%
Door wat er nu gebeurd is denk ik niet dat de regeringspartijen tot besluitvorming rondom het Klimaatakkoord zullen kunnen komen	59%	56%	62%	49%	51%	64%	65%	66%	57%	69%	80%
Premier Rutte zou zijn excuus aan de Nederlanders moeten aanbieden voor de gemaakte fouten	72%	45%	77%	60%	75%	75%	91%	92%	88%	93%	96%